

Gyzyl halka / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gyzyl halka / hekaýa

GYZYL HALKA

"Namysyn ýitirse besar,
Barlyk beladan ol beter".
Atalar sözünden.

Güýz şemalyna çalaja açylyp-ýapylyp, ýuwaşjadan zarynlap duran bu gapa öňyeten seredip geçýär. Seredişlerem biri-biriniňkiden üýtgeşik. Käbir näbelet ötegçilerem biri-biriniňkiden üýtgeşik. Käbir näbelet ötegçilerem: ''Hossarsyz, ýerden ýeke çykan bendäniň gapasydyr bi. Haňlap galaýandyr-ow, amanadyny tabşyransoň'' diýen içgepletme bilen seretse, goňsy-golamlardyr tanyş-bilişler bolsa ''Häý, işigiňi ýel açyp, ýel ýapmyş...'' diýişiп gapa otly nazaryny aýlayarlar. Birnäçe ýaş-ýeleňlerem bu deňeden geçenlerinde ilk-ä oña, soňundanam biri-birleriniň ýüzlerine bakyşyp, syrly ýylgyraýýarlar. Garaz, öteniň-geçeniň nazaryna kaklyşyp duran bu gapa äñetmän geçýän az-az. Anha, çakanak-çukanak ýodajykdan assa basyp, uz ýöräp gelýän bezemen, maňyzly-máýaly gözeliň-ä bu deňe ýetende aýagy aýagyna çolasjak ýalam etdi. Emma oña hiç kim ünsem bermedi. Şonda-da ol öz-özünden tebil tapdy. Bir-ä gapa, birem barmaklar"yndaky gyzyl ýüzüklerine gözünüň gyýtagyny aýlady. Biygytyýar elini gulagyna ýetirdi. Janyndan eziz görýän gyzyl halkasynyň ýokdugyny ýaňy bilen dek, ýuwaşjadan ''Hih'' edip hyrçyny dışledi. Şonda onuň häliden kükregine sygman gürsüldäp urýan ýüregem birbada togtan ýaly duýuldy. Ol bir saklanjak boldy-da, garşydan ýetip gelýän oral aýaldan ejap etdimi-nämemi, ýene-de ädimini gataltdy. Biraz ýöränsoň, eýýäm gapynyň deňinden geçip giden hälki aýaldan başga ýoluň ugrunda hiç bir adamyň ýokdugyny bilibem, hyrra yzyna öwrüldi. Çalt-çalt ädimläp, gelşine-de gapa sümüldi.

Ol içeri girensoň, ylgaşlap diýen ýaly, howlynyn töründe yerleşen jaýyň öňüne geldi. Gelşine-de gapynyň tutawajyna elini ýetirdi. Hemişeler giňden açylyp garşy alýan gapy bu gezek oňa yüz bermedi. Bezemen gyz ony göwnüne alybam durmady. Daş-töweregine ýaltaklap, gyssagarada çalarak sandyraýan eli bilen goltugyndaky gymmatbahaly garaja sumkasyndan birwagtlar öý bikesiniň özüne beren açaryny çykardy. Daşyndan seredäýmäge, bu wagt onuň bolşy gapy açylan badyna jaýa kürsäp girerli görünýärdi. Ýöne burnuna haplap uran ýakymsyz ysdanmy, ýa-da näbelli bir gorkudanmy, bosagadan içerik ätländen ol birhili kürtdürdi-de, haňlap ýatan boş jaýy birmeydan göz eleginden geçirdi. Soňra ogry ýoreýşini edip törki otaga geçdi. Aýnalaryň tutularyny gaýym ýapybam, otagyň cyrasyny ýakdy. Biraz salymdan öñdenem bitertip içерä towuk girene döndi. Tot-tozandyr çilimiň tüssesinden ýaňa reňki çala saýgardýan ýorgan ýassyklar bir o gyra düşdi atylyp birem bu gyra. Bir burçda çalamydar duran şkafyň çekmelerini dagy akan dökan etdi. Gözleýän zadyny tapmansoň, ahyram krowata özünü goýberdi. Birsalyň eñegini ellerine diräp, aşak bakyp oturdu. Birdenem:

□ Haý gelmän geçenler. Çaga pişigiňki ýaly günümüz bardy, awy gatdylar-da ýer çekmişler. Gyzyl halkamam atandyr biri jübüsine, ýer ýuwutmyşlaryň □ diýip, kimdir birine gargynyp ugrady. Ol özbaşyna hüñürdäp oturyşyna, her näçe ýatlasy gelmese-de, ýene şol pajygaly güne dolanyp geldi.

...Öýüň hojaýyny Gülperiniň bu gün keýpiniň kökdüğini onuň her bir hereketinden biläýmelidi. Ol otagyň içinde hiňlenip ýörşüne, kyrka ýakynlan ýaşyna, tultuk göwresine gelişmeýän hereketleri edýärdi. Pyrlanyp tans oýnan boldy. Agzyna bal alan ýaly, dili dagy şeýle bir süýjäpdi, heý goýaý! Ol ahyr ýadap saçagyň başyna çökdi-de, üç ýassyga tirsegini berdi. Basyrylgы çaydan güllüje käsä guýup, bir owurtlap-owurtlamaman, aşhana garşy yüzünü öwrüp:

□ A gyz, Läle, aç gyrdyla adamy, getirsene iýer ýaly näm bolsa. Ýogsam hälkileriň ýanynda asyllı görünjek bolup zat iýip boldumy: □ diýip, gygyrdy-da, yzyndanam jak-jaklap bir

güldi.

□ Ýogsa-da, nätdim gyz ýaňkylary, ýagyrnişligini otlap goýberäýdimmi?! Hil bir gelin edinendiris öýdüp gidendirler öz-ä. Habarlary ýok, Nary janyň aňyrsy bir aýdan ýene-de şu ýerde boljakdygyndan hih-hih-hi...

Gülperiniň gulküden ýaňa gözleri ýaşaryp gitdi. Böwregi böküp durşuna ol birnäçe wagtlap Läläniň öñüne getirip goýan naharynam iýip bilmedi.

□ Ýogsa-da, Lälejan getir ýaňky pullary goýan ýeriňden ýene-de bir sanap göreli. Dogrumyka beri?

□ Dogry, Gülperi ýeňñe, ylaýyk üç müň. Özümem sanap gördüm-ä ony □ diýip, Läle-de onuň gulküsine goşuldy. Ol gulküsiniň arasynda:

□ Gülperi ýeňñe diýyän-ä, ýone...- diýip sakyndy.

□ Yönesi bolmaz bi zatlaryň, aýt göwnünde näm bolsa, Läle jan □ diýip, Gülperi hasam joşdy.

□ Aýtjak bolýan zadym, bi pullaryň ählis-ä Nara köplük edäýmese...

□ Wiý, aýdýanyň näme, Läle jan. Her hyzmatjygyna göräjik ülüşdireris ony. Nary jana bir ýarymam besdir. Seniňem baş ýüz başyňdan agsa gerek dogrumy şu aýdýanlarym? □ diýip, Gülperi Läläniň ýüzüne seretdi. Özuniň çay-çörekden başga üýtgeşik bir bitiren goşunyň ýokdugyny biliп duran Läle, begenjinden meşik ýaly göwräni gujaklady-da:

□ Gülperi ýeňňem dagy bolmadyk bolsa, biz-ä aç öläýmeli ekenik □ diýip, náz bilen towlanjyrady. Şondan soň Gülperem gülmesini goýup, çynlakaý keşbe giren boldy. Ol:

□ Onyňam-a dogry welin, Läle jan, ''El-eli ýuwar, iki el birigip ýüzi'' diýenem bir gep bardyr bilseň. Biz biri-birimizi goldamasak, hiç kimdiris □ diýdi-de, ýaş gyzyň damagyny pagta bilen çalyp başlady: □ Şonuň üçinem Nary janyň ýokdugyny bildirmejek bolmaly. Ol gelýänçä ikimizem biraz dözmeli borus janymyza:

Bir gjede ikisi bilen bol diýmeseň bor, ýeňñe. Eger-eger, ýigrenýän zadym-da şo meniň □ diýip, Läle-de göz gaşyny oýnaklatdy.

Sähel salymda ep-esli gazanansoň keýpi daş ýarýan Gülperi bu

wagt ony gyssajak bolubam durmady. Ol:

□ Bolýa-la, birbada şeýle ýagdaý ýüze çyksa özüm ederin bir alajyny. Indi bu gün görmeli däl-ä o zatlary men. Ýone senem kem-kem öwrenmel-ä bolarsyň hemmesinem. Ýogsam, kemibiýr girdeji çeşmämiz □ diýdi.

Şol wagt daşky gapynyň ýuwaşjadan kakylmagy olaryň ýaňy gyzan gürrüñiniň arasyň böldi. Gülperi ýerinden gobsunjyrap, Lälä ýüzlendi.

□ A gyz, şu gün häliden elimiň aýasy gijäp durdy welin, ýokardaky ýene-de biraz emlejek öýdýän.

Ol şelaýnlyk bilen gözlerini güldürip, göwresine gelişmeýän ýeňillik bilen ýerinden galdy-da, işige ýoneldi. Ara salym salmanam üç ýigdekçäni tirkäp geldi yzyna. Içki otaga girip-girmänem:

□ Aýu, Läle jan, myhman gelipdir bize. Hany çäý-paýyň täzeläweri. Tüweleme, Ataşka dostlarynam getiräýipdir□ diýip, dylym-dylym etdi.

Ataşka göýä öz öyüne gelen ýaly şepelerine töre geçmigi mürähet etdi. Özi içki jaýa girip, olaryň hersine bir ýassyk oklady:

□ Oglanlar, öz öyüňiz hasap edäýiň şu içerini. Çykarynyp oturuň arkaýyn.

Öñem ''akmämmetden'' keýplije ýigitler oña ikilenç gaýtaladyp durmadylar. Hersi bir ýassyk alyp, tirsek urdular.

Biraz salymdan, hemise bolşy ýaly, öýüň içi gyzan bazara döndi. Içgiden gowy keýpini köklän Ataşka Gülperiniň syrtyna ýassanyp ýatyşyna, oña ýüzlenip:

□ Perim, ine şu ikisi iň gowy dostlarym meniň. Dek düýn gelipdirler obadan. Geçen aşşam öýde her näçe iýip-içsegem bir zadymyz kem ýaly boldy durdy-da. Asyl, görüp otursam, Sen Lälejan, Nary jan ýeteňzok ekeniňiz-dä. Ana, bu gün onsoň göni gaýdyberendiris size. Eger rugsat berseň, galmakçydyrys bu gije □ diýdi.

Gülperi elindäki konýakly rumkasyny ýerde goýdy-da barmaklary bilen Ataşkanyň saçlaryny daraklıdy. Soñundanam:

□ Öz-özüňize bagly-da, Ataşkam □ diýip, gözlerini oýnaklatdy. Häliden onuň şu sözlerine garaşyp oturan elliliği orta oklady:

◻ Özümize bagly ýerini gül ederis.
Gülperi gökje elliliği gözü bilen iýäýjek bolsa-da, syr bildirmedi. Gaýtam:

◻ Gyýw, oglan, üç sany epeý pyýada bolup, bar emlejegiňizem şümidi asyl. Özüm-ä erkek bolsam, üç bolup birje elliliği ýüze tutup gelmäge-de utanardym ◻ diýip, şelaýynsyrady.

◻ Ýeri, bolýa-la, puluň gürrüñini etmeseňiz-le ◻ diýip, häliden känbir gürrüñe goşulman oturan ýigitleriň birem jübüsinden ýigrimi başlık çykaryp, orta oklady.

Şondan soň Gülperiniň erni bir ýere gelmedi. ''Tüwleme, eli açık oglan eken. Ýigit diýeniň şeýle bolaýsa'' diýip, öwdem soňky pul oklany.

Şol wagt Ataşkanyň ýadyna bir zat düşen ýaly, daş töweginé ýalt-ýult seretdi-de:

◻ Perim, ýogsa-da Nary görnenok-la ◻ diýdi.

◻ Onuň aladasyny etmesene, Ataşka. Ikem bolsak güýmäris-le sizi bir gije ◻ diýip, Gülperi Ataşkany özüne çekdi: ◻ Dostlaryň-a, tüwleme, ýetişen gyz ýaly utanjaň ekenler ◻ diýibem, jak-jaklap gülüp goýberdi.

Ataşka birlaý oglanlara seretdi-de:

◻ Edil beýle-de däldir-le ◻ diýdi. Soňundanam Lälä seredip: ◻ Läläşka, hany sen Hydryry alyp geçsene öz otagyňa. Ikiçäk bolaýmasaňyz dagy, asyl gürleşjege-de meňzäňizok-la siz - diýen boldy.

Läle näz bilen Hydryra ýylgyryp bir seretdi-de ýerinden galdy. Şol wagt onuň hünji dişleri ýeriň jaýryjagydandı jyklap duran ap-akja ýaz kömelegine çalym etdi. Hydry hakykatdanam kömelek tapana döndi. Nähili ýerinden galyp, nädip gyzyň yzyna düşenini-de duýman galdy. Az salymdan Läläniň otagyndan düşnüsiz hümrüdi bilen köne krowadyň jygyl dysy eşidilip ugrady...

Bu wagt beýleki ýoldaşynam Gülperi bilen ugradan Ataşkanyň bir özi galypygugaryp. Birdenem çilimini kükedip, tirsekläp ýatyşyna onuň Narynyň ýoklugyna gahary gelip ugrady. Ol birbada ähli gaharyny çüýşeden çykarjaga döndi. Arakly rýumkalar yzly-yzyna boşady. Emma içen araklary ony pýan edäýmese, köşeşdirip bilmedi. Ahyram ol kynlyk bilen ýerinden

turdy-da, yraň-daraň ýöräp, Läläniň otagyna garşy ugrady. Barşyna-da gapyny bat bilen depip, içeri girdi kürsäp. Onuň beýdip gelmegi dünýäni unudyp ýatan Hydryyň zähresini ýarara getirdi. Ol hasyr-husur Läläniň gapdalda ýatan köýnegini alyp, uýat ýerini gizlemäge çalyşdy. Emma bu zatlar Ataşkanyň parhyna-da däldi. Ol enterek läp krowadyň gapdalyna geldi-de:
□ Eý, Hydz gönü iki sagat boldy, keýp çekip ýatanyňa seniň. Asyl özüňden başga adam bazdyz öýdeňoklaý. Hany götezilsene indi □ diýip, bazzyk-buzzuk gürledi.

Hydry näme etjegini bilmän, az salym öwelip durdy-da, ýerinden turup, eşiklerini geýmekçi boldy. Emma Läle ony gujaklap goýbermek islemedi. Ol

□ Sen gitme, Hydry. Ataşka Gülperiniň ýanyyna baraýsyn □ diýdi. Onuň bu sözleri öñem gözleri gyzlaryp duran Ataşkanyň myrryhyny tutdurdy. Ol:

□ Näme diýdiň, ganjyk? Men kimiň ýanyyna barmalydygymy özüm gowy bilyän □ diýip, gazap bilen Läläniň gujagyndan Hydryy çekip aldy-da, gapydan daşaryk südenekledip goýberdi. Onýanca olaryň gykylygyny eşidip, Gülperem ýetişip geldi. Ol gele-gelmäne Ataşkanyň boýnundan goluny salyp, ony köşeşdirmek isledi. Emma kellesi göçen Ataşka onuň ellerini boýnundan aýyrdы-da, özünen itekläp goýberdi. Gülperiniň kellesi baryp diwara uruldy. Ataşka oňa ähmiýetem bermän, Läläni bagryna basdy. Läle uly gykylyk edip, onuň elinden, ýüzünden, garaz, agzynyň ýeten ýerinden dışledi. Çabalanylý ýatyşyna, ahyram gujagyndan sypdy. Ýöne şol wagt Ataşkanyň eli onuň gulagyndaky gyzyl gulakhalkasyna ildi. Bat bilen ýerinden galyp ylgamakçy bolan Läläniň gözüne ilenokdy. Ol basymrak Gülperi ýeňňesine penalanmak isleyärdi. Bu gykylyga kellesiniň yzasyny-da birbada ýadyndan çykaran Gülperi ýene-de Ataşkany rahatlandırmak isledi. Şonuň üçinem dübläp gelen Ataşkany gujaklap:

□ Ataşka hany biraz köşeşsene. Men bar-a seniň ýanyňda. Uzak gije bile borus ikijigimiz □ diýip, gyssagarada halymsyran boldy.

Onuň bu hereketleri gaýtam Ataşkany has-da gyzdyrdy. Ol bir kürtdürip durdy-da, barmaklaryny Gülperiniň gözlerine

sokaýjak-sokaýjak bolup:

□ Eý tulum ýaly edip seni başyma ýapaýynmy, Aýzyl öňümden □ diýip, bokurdagyna bat berdi. Hiç kimden henize çenli beýle sözleri eşidip görmedik Gülperi, birbada öz gulagyna-da ynanaşy gelmedi.

Ol gazap bilen Ataşkanyň ýüzüne seretdi. Şol wagtam bir heleýiň öňünden aýrylman durşuna jyny atlanan Ataşka onuň gulagynyň düýbüne jaýdar ýelmedi. Gülperi biraz entirekläp gitdi-de, ahyram baryp poly sermedi.

Gülperiniň gahary ýetjek derejesine ýetdi. Şu wagta çenli erkek men diýip, döşüne kakyp ýören birnäçe sakally-sarmykly ýigitlere-de göwni ýetmedik gelni, gel-gel indi ýarym ýaşyny ýaňy ýaşan ýigdekçeden şeýle taýak iýenine, bir ölüp bilmedi. Ol agzyndan akýan gany eliniň tersi bilen syldy-da, Läläni bagyrdp ýatan Ataşka erbet sögündi. Soñundanam diwary söýget edinip aşhana tarap yöneldi. Şol wagt onuň nazary dalbaryň aşagynda çilim çekisip duran iki ýigide kaklyşdy. Olary görüb-ä Gülperiniň hasam jyny atlandy.

□ Häk, erkek bolaýsyňzy, sizem-ä etmelisi belli welin... Ol erbet sögünjiräp, gaharly tüýkürdi. Agzyndan tüýkülige derek bir tokga gan ýere gaçdy. Emma daşarda duran ýigitler onuň sözünem eşitmediler. Munuň özi Gülperi üçin kemem däldi. Ol aşhanada duran ak saplyny pugta gysymlap yzyna dolandy.

□ Duruber bakaly, seniňem sakar ganyňy dökmesem, menem Gülperi adymy çalşaryn. □ Ol hüñürdäp otaga girdi-de, barşyna Ataşkanyň saçyna penjesini urdy. Haram keýpe kellesi göçen ýigit Gülperä ähmiýetem bermän, döşünden südenekledip goýbermek isledi. Şol wagtam Gülperiniň pyçakly eli ýigidin depesinde galgady...

Henizem alkymyny ellerine diräp oturan gyz, birhili, tisginip gitdi. Birdenkä onuň gözleri gorkudan ýaňa tegelenip ugrady. Ol hasyr-husur jaýyň çyrasyny ölçürdi-de, gyzyl halkasyny-da unudyp, köçä ýetmäge alňasady.

Daşky işikden çykjak mahalam gapynyň bosagasyna erbet büdüräp gitdi. ''Kellesi sämän ençeme ýigitleri büdüreden gapymyz, ahyr özümizem büdretdi-ow''. Şol pursat niredendir onuň kellesine gelen bu pikir, bir wagtky derek boýly gyzyň

gerşinden agyr ýük bolup basyp başlady. Daşdan göräýmäge, aşak bakyp gaty-gaty ädimläp barýan gyz, şol ýüke döz gelmän, barha ýere siñip barýan ýalydy.

Güýz şemalyna henizem çalaja açylyp-ýapylyp duran gapy bolsa, bir-ä ýaňky gyzyň yzyndan nebsi agyryjylyk bilen seredip, başyny ýaýkap duran adamy ýada salsa, birem özünüň şu howsala gapy bolup düşenine ahmyr edýän ýaly şo-ol ýuwaşjadan zarynlap durdy, zarynlap durdy.

Döwran AGALYÝEW.

Hekaýalar